

formeel uit dit fonds geen uitkeringen – de bisschoppen wensten het fonds zo 'legaal' mogelijk te houden; in feite werd door hen goedgevonden dat pastoors, indien zij onderduikers of familieleden van onderduikers wilden bijstaan, wel degelijk uit het fonds zouden putten indien andere inzamelingen, die speciaal met het oog op die onderduikers gehouden waren, niet voldoende geld hadden opgebracht.

Binnen de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken werd op gelijke wijze gehandeld (gegevens over de andere protestantse kerkgenootschappen ontbreken, maar wij nemen aan dat daarin veelal soortgelijke initiatieven genomen werden). Voor de steun aan vervolgd en anderen die hulp nodig hadden, werd alleen al in de Paascollecten der hervormden van '41 t.e.m. '45 ruim f 3,6 mln bijeengebracht. Maar in hervormde kringen werd nog veel meer geld ingezameld. De hervormde diaconieën in Den Haag brachten bijvoorbeeld naast de Paascollecten bijna f 200 000 bijeen, en als de Haagse gegevens representatief zijn voor het gehele land, dan zou men aan de opbrengst van de Paascollecten nog ca. f 14 mln moeten toevoegen die louter plaatselijk uitgekeerd zijn.

Een 'Fonds voor de bijzondere noden' kwam in '42 ook in de Gereformeerde Kerken tot stand. Hoeveel geld daarin terecht kwam, weten wij niet en zal ook wel nimmer vastgesteld kunnen worden doordat, schijnt het, dat fonds per 'kerk' (d.w.z.: per kerkelijke gemeente) beheerd werd en de administratiestukken als regel uit veiligheidsoverwegingen nog tijdens de bezetting vernietigd werden. Bekend is slechts dat door de gereformeerden in Kralingen f 21 000 bijeengebracht werd, in Aalten f 32 000, in Zwijn-drecht f 35 000 en in Amsterdam-zuid f 130 000. De veronderstelling dat in den lande door de Gereformeerde Kerken enkele miljoenen 'voor de bijzondere noden' ingezameld werden, lijkt gewettigd.

Men ziet: als regel werd, zeker voor het langdurig uitbetalen van ondersteuning, *door* gelijkgezinden geld ingezameld *voor* gelijkgezinden. Daaruit dreigde voort te vloeien dat sommigen in het geheel geen financiële steun zouden ontvangen, en dat gevaar manifesteerde zich vooral toen het aantal onderduikers na mei '43 met sprongen ging stijgen. Trouwens, de illegale groepen hadden toen ook meer geld nodig – wij herinneren er aan dat de LO/LKP die toch zelf ook veel geld inzamelde, tenslotte niet bij machte was, al haar onderduikers-gezinnen bij te staan en tegelijk de eigen werkzaamheden financieel mogelijk te maken; de LO-leiding kreeg in totaal een suppletie van f 580 000, die ter beschikking gesteld werd door de illegale organisatie ('de bankier van het verzet') die wij reeds meermalen noemden en die wij thans in haar oorsprong en ontwikkeling moeten schetsen: het Nationaal Steunfonds.